

ŠESTDESETI LETNIK GEODETSKEGA VESTNIKA

SIXTIETH VOLUME OF GEODETSKI VESTNIK

Anka Lisec

Geodetski vestnik, znanstvena revija in strokovno glasilo Zveze geodetov Slovenije, letos zaznamuje šestdeseti letnik izhajanja. Pregled prispevkov, ki so bili objavljeni v reviji, podaja zanimivo sliko o razvoju geodezije v Sloveniji, nekdanji Jugoslaviji pa tudi na mednarodni ravni. Obravnavamo ga lahko kot kronologijo povojnega razvoja geodezije na domačih tleh in mednarodno. Zapisana besedila so zagotovo izredno prispevala k razvoju strokovne terminologije v slovenskem jeziku, saj so bile v Geodetskem vestniku redno objavljene tehnološke in druge novosti na širšem področju geodezije.

Slika 1: V Kmetijskih in rokodelskih novicah so pogosto pisali o zemljiškem davku in zemljiškem katastru (Novice, 1856).

Strokovni prispevki, pa tudi mnoga navodila in standardi, ki so jih imeli na voljo slovenski geodeti kot pomoč pri delu, so bili namreč stoletja najprej v latinskem in pozneje pretežno v nemškem jeziku (vse do srede 19. stoletja). Pomembno je k razvoju strokovne slovenske terminologije na področju geodezije, predvsem zemljemerstva in zemljiškega katastra, prispeval tednik *Kmetijske in rokodelske novice*, ki

je izhajal pod dolgoletnim uredništvom Janeza Bleiweisa. Leta 1848 je Peter Kozler pisal o predlogu slovenskega poslanca, ki je »je 25. dan veliciga serpana predlog storil, de bi se zneski katastralne cenitve v Štajarski in Krajnski deželi pregledali, de mu je pa minister denarstva s tem odgovoril, de je cenitva na Krajnskim že pregledana bila, iz Štajarskiga pa še nobene pritožbe ni bilo ...«. Poleg razprav o katastrskih cenitvah zemljišč in zemljiškem davku je bilo več novic o izzivih in nevarnostih delitve skupnih zemljišč in gozdov, veliko pozornosti pa so posvečali tudi problemu razdrobljenosti kmetijske posesti in takrat »inovativnemu« ukrepu katastrskega preurejanja zemljišč, to je zložbam oziroma komasacijam zemljišč (Bleiweis, 1876; Novice, 1877).

Temeljna geodetska dela na osnovni geodetski mreži in vojaško-topografska dela so se pretežno izvajala na zvezni ravni, zato iz tega obdobja ni mnogo zapisov v slovenskem jeziku s teh področij. Podobno je bilo v 20. stoletju, ko so se mnoge pristojnosti na področju temeljnih geodetskih in kartografskih del z Dunaja prenesle v Beograd.

1 ZAČETKI GEODETSKEGA VESTNIKA V 50. LETIH PRETEKLEGA STOLETJA

Čeprav so se mnoga temeljna dela na področju osnovne geodetske mreže in topografije ter državne kartografije izvajala na zvezni ravni, so ta področja zaznamovala tudi slovensko geodezijo. S tega vidika je bila pomembna ustanovitev Univerze v Ljubljani leta 1919, ko je bil študij geodezije sprva organiziran kot dveletni zemljemerski tečaj (1919–1928), potem pa se je leta 1928 preoblikoval v štiriletni študij kulturno-geodetske smeri, ki pa so ga leta 1931 žal ukinili. Geodetska stroka je na začetku našla svoje mesto v Inštitutu za geodetska merjenja in geodezijo, ki se je leta 1930 preoblikoval najprej v Inštitut za geodezijo in leta 1935 v Zavod za geodezijo. geodetski oddelek na Univerzi v Ljubljani je bil znova ustanovljen šele po drugi svetovni vojni, ko se je spet začel izvajati samostojni študij s področja geodezije. Poudariti velja, da so pobudo za ustanovitev Oddelka za geodezijo dali Zavod za geodezijo, Geodetska uprava LR Slovenije in posamezniki iz prakse. Študij je bil prilagojen takratnim družbenim potrebam in je bil namenjen izobraževanju strokovnjakov predvsem za področja osnovnih geodetskih del, topografije in kartografije, inženirske geodezije ter katastra in zakonodaje na področju upravljanja nepremičnin (UL FGG, 2016).

V povojnem obdobju v Sloveniji prvič dobimo večje število inženirjev geodezije, ki so se zaposlili v različnih organizacijah ter so delovali predvsem na področjih topografske in katastrske izmere; posamezniki so bili dejavni tudi na takratni zvezni ravni na področjih temeljnih geodetskih mrež, kartografije, kmalu tudi fotogrametrije. Takratni hiter razvoj geodetske stroke je zahteval stalno spremljanje tehnološkega razvoja, zakonskega okvirja in standardov, ki so pomembno opredeljevali geodetsko dejavnost. Sprva so geodeti v Sloveniji sodelovali ter si izmenjevali znanje in izkušnje v skupni organizaciji inženirjev in tehnikov v okviru geodetske skupine. Iz te skupine je bila leta 1947 ustanovljena geodetska sekcija pri Društvu inženirjev in tehnikov Slovenije. Pred 65 leti, to je leta 1951, se je sekcija osamosvojila z ustanovitvijo Društva geodetskih inženirjev in geometrov Ljudske republike Slovenije, ki je predhodnik današnje Zveze geodetov Slovenije.

Zaradi zagotavljanja informacij strokovnjakom, ki delujejo na področju geodezije in področjih, povezanih z njo, so se v takratnem društvu odločili za izdajanje strokovnega glasila – *Vestnika*, katerega prva številka je izšla v letu 1953. V njenem uvodnem delu je bilo zapisano: »*Geodetska dejavnost v naši republiki je*

v povojni dobi zabeležila vidne uspehe in napredek na vseh poljih svojega udejstvovanja. ...vendar moram poudariti, da so dela geodetskih strokovnjakov pomembna za vse panoge našega gospodarskega življenja, ki so živo povezane z razvojem elektrifikacije, industrializacije, kmetijstva, rudarstva, urbanizma, regulacije vodotokov in rek, melioracij itd.«. Z izjemami leta 1959 in v obdobju 1962–1964 revija izhaja redno, praviloma štiri številke na leto. Leta 1957 se je preimenovala v *Vestnik Društva geodetskih inženirjev in geometrov LRS Slovenije*, leta 1965 pa je spet začela izhajati pod imenom *Bilten Zveze geodetskih inženirjev in geometrov SR Slovenije* (Leskovar, 1996; Majes, 2006).

Društvo geodetskih inženirjev in geometrov Slovenije, danes Zveza geodetov Slovenije, je od vsega začetka združevalo geodete, ki so delovali in delujejo v tako rekoč vseh institucionalnih oblikah geodetske stroke. Tako je združenje, ki je ustanovitelj in izdajatelj edinega strokovnega geodetskega glasila v Sloveniji, vedno skrbelo za strokovni razvoj, informiranje članov in laične javnosti, prizadevalo si je za usklajene strokovne rešitve, povezave s sorodnimi strokami, in zastopalo geodetsko civilno sfero v mednarodnih strokovnih združenjih. Slednje je pomembno vplivalo na vsebine objav v reviji.

Slika 2: Naslovnici predhodnikov današnjega Geodetskega vestnika: prva številka prvega letnika Vestnika iz 1953. (levo) in prva številka Vestnika po enoletnem premoru izhajanja iz 1960. (desno).

Že v šestdesetih letih preteklega stoletja je na vsebino objav v *Vestniku* in kasneje v *Biltenu* močno vplival hiter tehnološki razvoj na področju zajemanja prostorskih podatkov (geodetske izmere) in obdelave podatkov. Poleg prispevkov s področij zemljiškega katastra, katastra gospodarske javne infrastrukture (katastra komunalnih naprav), geodetsko-prostorskih podatkovnih podlag pri prostorskem načrtovanju in v urbanizmu je bilo veliko pozornosti namenjene množičnemu zajemanju prostorskih podatkov iz zraka, to je fotogrametriji, predvsem za izdelavo temeljnih topografskih načrtov velikih meril ter za topografsko-katastrsko izmero in kartiranje. V veliko prispevkih je bila obravnavana problematika slabe kakovosti katastrskih podatkov, izpostavljena je bila potreba po novi izmeri in komasacijah. Neopazno ni ostalo niti področje sodobnih geodetskih instrumentov za terestrično izmero, kjer so elektronski razdaljemerji močno zaznamovali razvoj stroke – tako na ravni zemljemerstva, inženirske geodezije kot

na ravni vzpostavljanja temeljnih geodetskih mrež. Iz prispevkov je še razvidno, da je bila slovenska geodetska stroka dejavna tako na zvezni (jugoslovanski) ravni kot na širšem mednarodnem področju, kjer je že takrat imela vodilno vlogo mednarodna zveza geodetov FIG (fran. *Fédération Internationale des Géomètres*), ki je bila ustanovljena v Parizu leta 1878.

2 GEODETSKI VESTNIK – GLASILO ZVEZE GEODETOV SLOVENIJE

Veliko prelomnico prinese leto 1973, ko se je revija preimenovala v *Geodetski vestnik*, v istem letu je tudi *Društvo geodetskih inženirjev in geometrov Slovenije* pridobilo ime *Zveza geodetov Slovenije*. Že *Bilten* je prerasel okvirje glasila zveze, novo ime strokovne geodetske revije pa je napovedovalo še več kakovostnih objav z vse širšega področja geodezije. Tehnološki razvoj in širjenje področja delovanja geodetske službe in geodezije sta zahtevala, da se geodeti sproti seznanjajo z novo tehnologijo, novimi izzivi, novo zakonodajo in standardi.

Slika 3: Pomen prostorskih podatkovnih podlag pri prostorskem načrtovanju in izzivi sodobne kartografije so pomembno zaznamovali geodezijo v 70. letih preteklega stoletja: naslovnici Biltena iz 1970. (levo) in prve številke Geodetskega vestnika iz 1973. (desno).

Ni zanemarljivo, da so v tem obdobju tudi zakonsko mnoge pristojnosti prešle z zvezne na republiško raven. Kot je razvidno iz objav v *Geodetskem vestniku*, so se takrat na republiški ravni začela razvijati in tudi izvajati geodetska dela, ki so na zvezni ravni nekako zamrla, a so bila sprva v povojnem obdobju v pristojnosti Vojaško-geografskega inštituta, Zvezne geodetske uprave in Zveznega zavoda za fotogrametrijo v Beogradu. Veliko dela – tako strokovnega kot znanstveno-raziskovalnega – je bilo v tem obdobju vloženo v razvoj astrogeodetske mreže Slovenije, avtomatizacijo obdelave podatkov aerosnemanja, vzpostavitev temeljnih kartografskih izdelkov majhnih meril in topografskih načrtov velikih meril. Raziskave so v sedemdesetih letih preteklega stoletja zaznamovali avtomatizacija na področjih kartografije, topografskega kartiranja v velikih merilih in fotogrametrije. V tem obdobju se začne projekt cikličnega aerosnemanja Slovenije (CAS), ki se brez prekinitve izvaja še danes – seveda z uporabo najsodobnejših tehnologij za letalsko snemanje in obdelavo podatkov. Postopoma so na trg prihajali tudi mikrofilmske tehnike in

elektronski računalniki, kar je pomembno vplivalo na razvoj geodetske stroke in javne geodetske službe.

V osemdesetih letih preteklega stoletja je na geodetsko stroko tako na slovenski kot mednarodni ravni zelo vplival razvoj informacijske tehnologije. Geodetska izmera in iz nje izvedeni prostorski podatki so postali ključni za načrtovanje posegov v prostoru na lokalni in državni ravni. Nastajati so začeli hibridni podatkovni sloji, ki so povezovali topografske in katastrske vsebine ter vsebine prostorskih planov. Iz tega obdobja izvira še danes poznana Evidenca hišnih števil (EHIŠ), prav tako Register prostorskih enot (ROTE), sistematično so nastajali temeljni topografski načrti velikih meril. Posebne izzive za geodezijo so med drugim prinesli razvoj računalniške grafike, razvoj elektronskih razdaljemerov in vse večja avtomatizacija z vidika računalniške obdelave množice podatkov. Postopoma se je področje delovanja geodetske stroke začelo širiti s klasične astrogeodezije, klasične terenske geodetske izmere, fotogrametrije, upravljanja zemljišč in katastrskega preurejanja na področja globalnih satelitskih navigacijskih sistemov, daljinskega zaznavanja, geoinformatike in raznolikih prostorskih študij.

Vzporedno z vse odmevnejšimi raziskovalnimi in inovativnimi deli geodetske stroke v Sloveniji se je stopnjeval interes za kakovostne znanstvene in strokovne objave v Geodetskem vestniku. Že leta 1988 je bila uvedena tematska klasifikacija znanstvenih in strokovnih člankov UDK, ki je knjižnični klasifikacijski sistem in mednarodno enotno normativno orodje za vsebinsko označevanje dokumentov. Od leta 1991 je iz objav jasno razvidno, da so bili znanstveni in strokovni članki recenzirani, počasi se je začela uvajati struktura objave recenziranih člankov po sistemu IMRAD (uvod, metode, rezultati in razprava, sklep), objave nekaterih recenziranih člankov so že bile tudi v angleškem jeziku. V letu 1997 je bil prvič imenovan mednarodni uredniški odbor s priznanimi mednarodnimi strokovnjaki. Geodetski vestnik je tako že v 90. letih preteklega stoletja postal pomembna strokovna revija, ki je začela pot v mednarodne vode, glavnino prispevkov so počasi zavzele znanstvene in strokovne objave.

Slika 4: Preprosta naslovnica iz 80. let (levo), cel svet v geodetsko mrežo ujet je bil slogan Geodetskega vestnika v 90. letih (sredina), mreženje v geodeziji je bil slogan naslovnice tudi na prehodu v novo tisočletje (desno).

3 GEODETSKI VESTNIK IN TLAKOVANJE POTI PROTI MEDNARODNI PREPOZNAVOSTI

V šestih desetletjih je Geodetski vestnik iz društvenega glasila prerasel v ugledno mednarodno revijo, v kateri se danes srečujejo interdisciplinarne teme, vezane na merske tehnologije za opazovanje Zemlje in inženirske dejavnosti, geografske informacijske sisteme in prostor, kjer se stikajo pogledi domačih in tujih strokovnjakov različnih strok. Poleg recenziranih znanstvenih in strokovnih člankov v slovenskem in/ali angleškem jeziku, ki sestavljajo glavnino vsebine, so objavljene novice državne geodetske službe ter poljudni prispevki, društvene novice in podobni zapisi. Kljub mednarodni prepoznavnosti, ki je ključnega pomena za razvoj stroke, strokovno odličnost in mednarodno konkurenčnost, ostaja s svojimi objavami zvest tudi slovenskemu jeziku in slovenski stroki, in sicer zaradi prepričanja ustvarjalcev revije, da sta negovanje slovenskega jezika in razvoj strokovne terminologije izrednega pomena za razvoj stroke v nekem jezikovnem okolju.

Slika 5: Naslovnice Geodetskih vestnikov odražajo bogato vsebino objav v reviji – od klasične inženirske geodezije, geoinformatike do prostorskega načrtovanja.

Za povečanje kakovosti in prepoznavnosti revije je uredniški odbor v preteklem desetletju izvedel več dejavnosti. Poleg vključitve mednarodno priznanih slovenskih in tujih strokovnjakov v uredniški odbor in recenzentske postopke je bil uveden sistem anonimnega recenziranja. Vzpostavljen je bil odprti dostop do celotnega besedila člankov prek spletne strani revije za vse objave od leta 2000 naprej. Od letnika 51 (2007) je revija indeksirana in povzeta v *Social Sciences Citation Index (SSCI)*, *Social Scisearch (SSS)* in *Journal Citation Report/Social Sciences Edition (JCR/SSE)*. Z indeksiranjem člankov prek *CrossRef* in uvedbo enotnega mednarodnega elektronskega označevalca lokacija *DOI* v letu 2014 (za vse recenzirane članke, objavljene od leta 2010) je bil narejen pomemben korak k transparentnosti objav, preverjanju izvirnosti vsebine ter mednarodni prepoznavnosti objav in revije. Revija je indeksirana v različnih podatkovnih zbirkah, med drugim v *dLib.si*, *EBSCO Publishing*, *ProQuest LLC*, *GEOBASE*, *GeoRef*, *ICONDA – International Construction Database*, *DOAJ*, *COBISS*, *CSA Aerospace & High Technology Database*, *Computer and Information Systems*, *Mechanical & Transportation Engineering Abstracts*, *Water Resource Abstracts*, *Environmental Sciences* (glej tudi Koler Povh in Liseč, 2015).

4 NAMESTO SKLEPA

V šestdesetih letih so k razvoju Geodetskega vestnika prispevali številni uredniki, člani uredniških in

redakcijskih odborov, avtorji prispevkov in recenzenti. V prvem obdobju je bilo članov redakcijskega oziroma uredniškega odbora več in iz objav ni mogoče sklepati, kdo je glavni in odgovorni urednik. Obdobje po letu 1965 pa so s svojo uredniško politiko pomembno zaznamovali glavni in odgovorni uredniki, ki so bili:

- Janez Kobilica (1965),
- Ivan Golorej (1967),
- Stanko Majcen (1968–1969),
- Boris Kren (1970–1973)
- Zlatko Lavrenčič in Jožica Švarc (1974–1975),
- Vlado Kolman (1976–1979),
- Jože Rotar (1980–1984),
- dr. Božena Lipej (1984–1987),
- mag. Marijana Vugrin (1988–1989),
- Matjaž Grilc (1989–1990),
- dr. Božena Lipej (1991–1999),
- dr. Joc Triglav in Matjaž Grilc (2000–2002),
- dr. Anton Prosen (2003–2013).

Geodetski vestnik je ena redkih znanstvenih revij s tako dolgim neprekinjenim izhajanjem v Sloveniji, v letu 2015 pa je bil ena izmed 19 slovenskih revij, ki so vključene na seznam mednarodno odmevnih znanstvenih revij *Journal Citation Reports* in se med njimi po citiranosti člankov uvršča na 13. mesto. Prav tako nedavni podatki iz leta 2014 kažejo (Stojanovski et al., 2015), da spada Geodetski vestnik v skupino mednarodnih revij s področja geoinformatike, ki so indeksirane v največ mednarodnih bibliografskih podatkovnih zbirkah, v več podatkovnih zbirkah je bilo indeksiranih le sedem revij s tega področja (*Photogrammetric Engineering and Remote Sensing; Acta Geodaetica et Geophysica; Cartographic Journal; Journal of Geodesy; Journal of Surveying Engineering; Photogrammetric Record and Studia; Geophysica et Geodaetica*). Pred uredništvom in soustvarjalci Geodetskega vestnika je zagotovo veliko odgovornega dela in izzivov, da kakovost revije ohranimo na sedanji ravni ali jo celo stopnjujemo. Verjamem, da nam bo skupaj tudi uspelo!

Literatura in viri:

- Bilten (1965–1972). Glasilo Zveze geodetskih inženirjev in geometrov SR Slovenije.
- Bleiweis, J. (1876). Kaj je bolje: da ima gospodar svoje zemljišče skupaj ali pa raztreseno na več krajih?. *Kmetijske in rokodelske novice* z dne 27. 12. 1876, 34 (52). <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-HN104EFA>, pridobljeno 30. 8. 2016.
- Geodetski vestnik (1973–). Glasilo Zveze geodetov Slovenije.
- Kozler, P. (1848). Zemljišni ali gruntni davek na Štajarskim in Krajskim. *Kmetijske in rokodelske novice* z dne 20. 9. 1848, 6 (38). <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-KH6WXBUS>, pridobljeno 30. 8. 2016.
- Leskovar, B. (1996). V Geodetskem vestniku je ujet razvoj slovenske geodezije. Zgodba, dolga 40 let. Intervju z urednico Boženo Lipej. *Geodetski vestnik*, 40 (4), 365–368.
- Koler Povh, T., Liseč, A. (2015). Geodetski vestnik na poti boljše mednarodne prepoznavnosti = Geodetski vestnik and its path to better international recognition. *Geodetski vestnik*, 59 (2), 289–319. DOI: <http://dx.doi.org/10.15292/geodetski-vestnik.2015.02.289-319>
- Majes, B. (2006). Predlog Fakultete za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani, da se za zasluge, dosežene na civilnem področju, ob 55-letnici delovanja in 50-letnici izdajanja strokovnega glasila Geodetski vestnik, odlikuje Zvezo geodetov Slovenije. *Geodetski vestnik*, 50 (4), 727–731.
- Novice (1856). Od cenitve zemljišč za mnoge pridelke. *Kmetijske in rokodelske novice* z dne 24. 9. 1856, 14 (77). <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-CPEU5K25>, pridobljeno 30. 8. 2016.
- Novice (1867). Delitev, zložba in drobitev zemljišč. *Kmetijske in rokodelske novice* z dne 11. 9. 1867, 25 (37). <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-F7TVICKP>, pridobljeno 30. 8. 2016.

Novice (1877). Bolj na drobno o zložbi zemljišč (Commasation). Kmetijske in rokodelske novice (10. 1. 1877–24. 1. 1877), 35 (2–4). <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-49CZQ5UF>, pridobljeno 30. 8. 2016.

Stojanovski, J., Frančula, N., Lapaine, N. (2015). Indexing of Mapping Science Journals. *Geography, Environment, Sustainability*, 8 (1), 27–52. DOI: http://dx.doi.org/10.15356/2071-9388_01v08_2015_03

UL FGG (2016). Zgodovina študija gradbeništva in geodezije. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo.

Vestnik (1953–1958; 1960–1961). Glasilo Društva geodetskih inženirjev in geometrov Slovenije.

izr. prof. dr. Anka Lisec, univ. dipl. inž. geod.
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo
Jamova cesta 2, SI-1000 Ljubljana, Slovenija
e-naslov: anka.lisec@fgg.uni-lj.si